

ACC. N:R M. 10733: 1-14.

Landskap: Småland

Upptecknat av: Tor Kvantz

Härad: Konga

Adress: Björkebo, Hovmantorp

Socken: Hovmantorp

Berättat av: se sid. 1.

Uppteckningsår: 1948.

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

f. 1902 i Hov-
mantorp

När den nya tiden kom till bygden. s. 1-14

LwF. 59.

förskätn. M. 10854: 1-6.

Svarar till präge listan:

När den nya tiden kom till bygden.

Emigrationen etc.

Sages män

Min Mor Helena Brantz f. Ormshagen
Hovmantorps sn. år 1869.

Min Far John Brantz f. i Nöbbel.
sn. år 1869, f. d. formänickare.

Mr. David Johnsson f. i Skälholm ryd
Hovmantorps sn. 1867. Se bil.

Tiden avser i huvudsak mina
föräldrars barn och ungdomsår under
1870-80 talet.

Emigrationens orsaker, verkningar och upphörande

Emigrationens orsaker kan jag ej fullt utreda. Här följer endast en del antydningar samt utdrag ur ett emigrantbrev.

Om allt att läsa synes Amerika-emigrationens grundorsaker mera vara utkomstfrågor än utslag av äventyrs-lustan.

Vad det gäller bondeståndet, kunde ju allmänhet endast ett av barnen över-taga gården. Hemmansbefyrningar, eller det förhållandet att sex tvågifta syskonpar ägde och sambrukade en gård, kan man knappast tala om här under 1800-talets senare hälft.

Barnkullarna på gårdarna voro även stora under denna tid. Det var en stor uttarmat möjlighet som stödde de överstatliga barnen till buds. Den spirande industrien uppsög en del, järnvägsbyggnad tog en del av de övertaliga. Öftstaga dagsverkestorp var en viss degradering för bandebarnen. Dräng- och pigsysslor lockade en hel del många (se bil). Frånse även industrarbete var mindre lockande för bandebarnen. Då återstod Amerika.

I torpen och badstugorna voro även barnkullarna stora. För dessa stora barnkullar voro uttarmat-möjligheterna om möjligt ännu mera begränsade.

Vägen genom Ormskaga by gick

förbi min moders hemgård. I hennes barn-
och ungdomstid flöt emigrantströmmen
strid från våra trakter. Det var på 1840-80
talet. På vägen genom byn kommo emi-
grantskjutbar från Ugnanäs och Linnehults
byar i socknen samt från Linneryd m. fl.
socknar. Färden ut till det nya landet
gick för utvandrarerna över Hörmantöps
järnvägsstation... Härvarande järnväg
öppnades för trafik år 1874.

De flesta utvandrarerna reste på värarna.
Det var på tis- och fredagar som emigrant-
skjutbarna drogo genom byarna mot järn-
vägsstationen. Tio av dessa dagar
kunde det vara öpp till tio à tolv skjutbar
som drogo förbi min moders hem.

Utvandrarernas två förnämsta känne-
märken vara blommorna och

amerikakofferten eller kistan. Blommorna
voro anbragda på rockupplaget eller
något annat synligt sätt. I kistan
hade utvandrarerna sina personliga
tillhörigheter, förrådskaffning för hela
resan. Dessutom skulle vid denna
tid kläder och föda medföras. Dessa
senare saker skulle kastas i havet
när man såvit sista natten ombord.

Vid skildrade tid var det Krohgen
endast en gård i Ormus hagen där
man icke hade syskon eller barn
i Amerika. Detta var i Värsgården.

Från Norregården hade fyra söner
rest. Från en gård i Skälholmsryd
(Byan) hade fem söner rest. Den sist
år 1884 (se bil.). Det förekom även att
hela familjer reste. En Johannes Björn

från Ormshaga reste med huskar och barn. Bonden Mikolous Pettersson. Ormshaga Skult överlämnade sin gård och reste med sin familj till Amerika. De yngsta barnen tog han med sig. De äldre skulle komma senare. Det var givetvis flera familjer som reste från socknen. Från grannsocknarna tex reste en familj från Torpet Björkelund i Nöbböle. En familj reste från gården Högans: Linneryd a. v.

Beträffande orsakerna till emigrationen, kanske något bör nämnas om nödåret 1868-69. Detta missväxtår drabbade vårt län särskilt svårt. En följd av detta var att emigrationen vid just denna tid ökade öfverordentligt. Här om kan läsas i

Hyllen-Bovallens årsb. 1937. o. s. v. Det Svärs
Orel sid 14 och sid 21. Det var till Ame-
rika, Tyskland och Danmark som de
i första hand, reste

En annan slags emigration som mera kan
-ske kan kallas arbetsvandring, var
yrkesmännens rörlighet vid denna tid.
Glasblåsarna rest till Norge,
Danmark och Tyskland m. fl. länder
under 1800-talet senare häkt och en-
del in på vårt århundrade. En del av
 dessa stannade i sina nya länder. En del
kommo tillbaka till hemorterna.

Emigrationens upphörande sammanföll
med de förhållanden som gjorde att U.S.A.
i sinam tid stoppade immigrationen.

Harvanderup den 5 maj 1948

Tor Yrants

Tillägg 1 Det var många som av
vertalig eller föregiven ^{ombl} reste till U.S.A.
för att slippa värnplikten.

Så sent som efter bandetaget 1964
reste personer härifrån för värnplikts
skull. Framtill en hel del personer
rest ändå men de passade i alla
fall på att resa innan värnpliktsgjint-
göringen skulle börja.

De begav sig i regel till Höpen-
hamn och köpte en "värd". Den
innehöll givetvis de papper man då
behövde för att komma in i
Amerika.

För Frank

Bilaga nr. 1

Utdrag ur brev från David Johnson
Trego Wisconsin U.S.A. Född i Skäl-
holmsryd Hörmantorps socken den
28-5-1864. Emigrerade till U.S.A.
år 1884. Brevets datum den 10-mars 1948.

- - - - Du för vill ha lite upplys-
ningar varföre vi fara till Amerika...

Orsaken var, att det var inget
arbete att få, om man fick något arbete
att göra var betalningen så låg att man
kunde knappt gåna nog till maten,
får att inte säga något om kläder
skodon m.m. En duktig dräng om han
kunde få en 100 kronor om året så var
det en god lön, kanske han kunde
få ett par stöflar med och några
klädesplagg. En duktig piga kunde

få en 45 upp till 55 kro. per ett år med skor (kängor) och några hemvärda under kläder, kan inte förstå hur de stackars fjänskfolket kunde reda sig på detta viset men det måste gå, det var allt.

Jag fjände som dräng i Ottosjö Fureby en vinter den sista vintern jag var hemma i Sverige. Jag hyrde ut mig för 20 kronor och ett par stäflar för ett halft år jag var 16 1/2 år gammal och tyckte att jag hade gjort en god afär. Men jag stannade ej mera än 5 månader eller till den 1ste april.

Det var 1884. Jag började att få Orme-rika feber då och varken Doktorer eller vanlig medicin kunde hjälpa det. Så iväg gick det till Amerika. Min far i gamla Ryan hade väl hört

mig hemma, men jag såg icke på det.
Jag har tyvärr aldrig ångrat min resa
hit. Vi kom hit till Wisconsin, det var
då en vild öde mark intill Trego, icke
en enda farmare i dess närhet, Men de
började sedan att komma in undan för
undan, men det var ju hårt att slå sig
på farmning också, så jag över ^{det gick väl an med} allt och
måga pengar stort att börja med oss
som icke var gifta och hade någon
familj, men mina äldsta bröder Frans
(Poulun) och Edward de voro gifta, också
mycket värre för dem. Men det ena året
efter det andra gick vi fick (köpte)
ocar till dragare och fick mjölk från
våra kor och en liten jordlapp
öppnades vägen är på våra nya hemman
snart hade vi hästar och senare blev

-det bil och Fraktorer och här äro
vi idag. Ja vi emmigranter hit till
Amerika har haft mycket att genom-
gå och svårhet vi som nybyggare
i den vilda stegen.

Dagpenningen var så låg också \$1.35
om dagen för Seaktionsarbete eller som
vi kallar bannaktarbete och 10 timmar
om dagen, och för sig själva och om
vintern var det endast \$1.15 om dagen
och hade \$1.00 i timmen Seaktionsmän.

Men för egen del har jag icke mycket
nyttan av en hög timpenning...

Jag var endast 17 år när jag kom till
Amerika, hade min födelsedag några
dagar före vi kommo fram till Newyork.
Men det var varken kortor eller presenter
som vantades där. Hade icke alls något

sällskap när jag lämnade hemmet men
fick på vägen vid Hårmantorp sällskap
med 2 snälla pojkar från Backs Linder socken.
har aldrig sport dem sedan de äro nog döda
om länge sedan. De reste till i närheten
av Wilmar Minn. Det tog 17 dagar och 18
timmar över Atlanten från Fräjenhamn
genom gamla Thingvalla linien och båten
hetade Tefla om jag minnes rätt. Vi
hade det bra nog stormigt ibland och
många voro sjösjuka. Hur roligt det
var att få se land igen efter den
långa resan.

David W. Johanson.

I brevskrivarens familj voro de, som
förut sagts, fem bröder vilka alla foro till
Amerika. Fadern hette Johannes Magnusson
f. 1832. Bröderna hette i åldersfölgd Frans,
Karl Edvard, Josef, Oskar, och David.
Brevskrivarens bröder och hans hustru äro
döda. Sin farm, som han med svett och möda
eröfrat från vildmarken, har han över-
lämnat till en adoptivson. Han ägnar
sitt öfriga lif åt sin f. d. farm. Brevskrivaren
måtte vara der hört vitad för sin ålder.
Han brevväxlar med flera personer här.

Floranborg den 4 maj 1948
Tor Frantz